

dr hab. MIŁOWIT KUNIŃSKI*

Uniwersytet Jagielloński

UCZELNIE WYŻSZE W SŁUŻBIE SPOŁECZEŃSTWA

Uznanie, iż uczelnie pełnią w społeczeństwie służbę, oznacza, iż charakteryzujemy je z punktu widzenia zadań i celów, które chcemy, by wypełniały i osiągały, czyli rozpatrujemy je z normatywnego punktu widzenia i po części także opisowego. Te dwa aspekty charakterystyki uczelni w społeczeństwie są blisko powiązane i nie zawsze poddają się pełnemu rozdzieleniu. Spróbujmy wszakże dokonać takiego rozdzielenia na ogólnym poziomie rozważań.

Relacje uczelnie – otoczenie społeczne można ująć w dwu planach: jako koncentryczne i pionowe (głębokie).

W ujęciu koncentrycznym charakteryzujemy uczelnie jako instytucje społeczne, których oddziaływanie przypomina kręgi na wodzie wywołane przez rzucony kamień. Oczywiście uczelnie czy generalnie instytucje społeczne nie spadają nagle w rzeczywistość społeczną, ale na ogół z niej wyrastają. Wszakże, gdy tworzy się uczelnie od podstaw, tam gdzie ich dotąd nie było, to sytuacja ta może przypominać efekt wywołany przez kamień wrzucony w wodę.

Obserwacja relacji uczelni, zwłaszcza nowo powstałych, z otoczeniem dobrze pokazuje, jak dalece sięga wpływ uczelni na społeczną rzeczywistość:

– na bezpośrednie otoczenie ze względu na rekrutację studentów;

* Tekst przygotowany wcześniej przez Autora, podczas debaty został odczytany w jego imieniu.

– na powstające przedsięwzięcia służące zaspokajaniu potrzeb bytowych i kulturalnych studentów, pochodzących nie tylko z miejscowości, w której powstała uczelnia, ale przede wszystkim z poszerzającego się koncentrycznie obszaru rekrutacji i usług ukierunkowanych na studentów;

– oddziaływanie kulturotwórcze przez kształtowanie nowych zainteresowań i potrzeb u studentów i w środowisku, w którym żyją;

– kształtowanie hierarchii wartości studentów;

– przygotowanie do oczekiwań na rynku pracy.

W przypadku badań naukowych i ich rezultatów mamy do czynienia z osiągnięciami naukowymi, które poszerzają naszą wiedzę o świecie, co stanowi wartość samoistną, z osiągnięciami mającymi zastosowania praktyczne w różnych dziedzinach, a więc poza kręgiem wartości li tylko poznawczych i tych, którzy zajmują się ich urzeczywistnianiem, w tym w szczególności z różnymi przemysłami wytwarzającymi produkty oparte na naukowych osiągnięciach.

Dokonując opisu efektów owych zróżnicowanych oddziaływań, możemy zbadać również stopień satysfakcji ze sposobów zaspokajania potrzeb ukształtowanych wcześniej i w trakcie studiów, uwzględniając kryteria i deklarowaną satysfakcję w skali kraju czy w skali międzynarodowej. W ten sposób mogliśmy uzyskać w miarę obiektywne i wielowymiarowe określenie, czym jest służba uczelni dla społeczeństwa.

W ujęciu pionowym charakteryzujemy uczelnie jako instytucje społeczne, których oddziaływanie koncentryczne jest rozpatrywane z punktu widzenia trwałości rezultatów tego oddziaływania, czyli jego głębi. Wpływ pionowy uczelni na społeczeństwo polega zatem na:

– utrwaleniu wiedzy wyniesionej z uczelni, co sprawdza się na rynku pracy, gdy absolwenci wykazują elastyczność w odpowiedzi na oczekiwania rynkowe;

– trwałości przekształconego systemu wartości znajdującej swe odzwierciedlenie w zakresie i charakterze zainteresowań wykraczających poza czysto zawodowe;

– trwałości instytucji pozauczelnianych wspierających rozwój studiów.

W przypadku badań naukowych i ich rezultatów ujęcie pionowe ujawnia stopień zaawansowania badań naukowych danej uczelni i ich praktycznego zastosowania. To zaś wiąże się z rozbudową więzi z firmami produkującymi wytwory oparte na naukowych odkryciach.

Także i w wypadku ujęcia pionowego możemy pokusić się o ocenę służebności uczelni wobec społeczeństwa, biorąc pod uwagę ich osiągnięcia teoretyczne i praktyczne zastosowania.